

Asia: OPH-1770-2022

Kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinnon perusteet

Lausunnonantajan lausunto

Tutkinnon perusteiden työelämälähtöisyydestä

Työelämälähtöisyyden huomioiminen tutkinnon perusteissa on hyvä lähtökohta. Työelämälähtöisyys vaihtelee kuitenkin tutkinnon osien välillä ja täten opiskelijan valitsema opintopolku vaikuttaa asiaan olennaisesti. Tutkinnon rakenne pakottaa kuitenkin valitsemaan tutkinnon osia ”eri koreista”, mikä myös tarkoittanee sitä, että työelämälähtöisyys tulee huomioitua opiskelijan kokonaisuudessa.

Tutkinnon muodostumisesta ja tutkintonimikkeestä

Tutkinnon muodostuminen on helposti omaksuttavissa. Ohjauksen osaamisala on todennäköisesti työpajojen valmentajien valinta ja sen sisällä useimmat opiskelijat valitsisivat oletettavasti kaksi valinnaista tutkinnon osaa ja lisäksi kaksi ”yleistä” valinnaista tutkinnon osaa. Tällöin kuitenkin 150 osp ylittyy, mikä ei välttämättä ole ongelma, mutta tältä osin rakennetta voisi vielä viimeistellä.

Työelämän kannalta on tärkeää, että tutkintonimikkeet ovat selkeitä. Tästä näkökulmasta muutos on kannatettava. Kasvatus- ja ohjausalan osaamisalan suorittanut voi työskennellä vaativissa ja syvällistä osaamista edellyttävissä kasvatus- ja ohjausalan tehtävissä kuten etsivässä nuorisotyössä ja työpajatoiminnassa.

Uusista tutkinnon osista

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon aktiivinen edistäminen työelämässä on ilman muuta työpajojen valmentajia kiinnostava tutkinnon osa. 20 osp:n arvoisessa kokonaisuudessa ammattitaitovaatimuksia on kuitenkin suhteellisen paljon. Tässä kohtaa on siis hyvä harkita, jos sisältöä olisi mahdollista tiivistää. Vaihtoehtoisesti tutkinnon osalle voisi antaa enemmän painoarvoa.

Uusi Koulunkäynnin ja opiskelun ohjaus ja tuki tutkinnon osa on kannatettava. Kasvatus- ja ohjausalan ammattilaisten osaamisen vahvistaminen erityisesti opiskelijoille tarjottavan tuen näkökulmasta on tässä ajassa tärkeää. Oppivelvollisuuden laajentaminen vastaa osaltaan oppivelvollisten tuentarpeeseen, mutta tästä huolimatta on useita nuoria, jotka tarvitsevat vahvempaa tukea ja ohjausta koulupolulla pysymiseen. Tarvetta on myös vaihtoehtoisten oppimisympäristöjen laajemmalle hyödyntämiselle. Uusi tutkinnon osa myös mahdollistaa vaihtoehdon aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaukselle, joka työllistää kuitenkin vain osan tutkinnon suorittajista. Koulunkäynnin ja opiskelun ohjaus ja tuki tutkinnon osa tukee eri nivelvaiheissa olevia opiskelijoita ja kattaa laajemman ikäryhmän toiminnan kuin aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksessa.

Muut huomiot

Into pitää ilahduttavana sitä, että luonnoksessa on käytetty termiä ”sosiaalisen vahvistamisen keinot”. Sosiaalinen vahvistaminen kuvaa erinomaisesti sitä työtä, jossa nuoren ja aikuisen sosiaalista toimintakykyä ja arjen asioiden hallintaa parannetaan. Sosiaalinen vahvistaminen edistää mahdollisuuksia vaikuttaa oman elämän kulkuun ja selviytyä erilaisista elämäntilanteista.

Etsivässä työssä toimiminen, 20 osp

Etsivän työn tutkinnonosassa tulisi tuoda näkyviin, kuinka kohtaamiset perustuvat aina vapaaehtoisuuteen. Tämä periaate vaikuttaa kaikkeen etsivään työhön ja toimintaan asiakkaan kanssa tehden siitä omanlaisensa työmuodon, jolla on juuri sille ominaiset toimintatapansa (ks. esim. Etsivän nuorisotyön käsikirja 2022, <https://www.intory.fi/materiaalipankki/etsivan-nuorisotyon-kasikirja/>).

Into ehdottaa, että arvioinnin ensimmäisen kohdan (”Opiskelija kohtaa asiakkaan kunnioittavasti ja hänen lähtökohtansa huomioiden”) arviointikriteereihin lisätään: ”ymmärtää vapaaehtoisuuden periaatteen merkityksen ja osaa tarkastella sen toteutumista käytännössä”. Samaan yhteyteen voi lisätä myös kynnyksettömyyden periaatteen mukaisesti uuden kriteerin: ”Varmistaa ihmisten mahdollisuuden mahdollisimman kynnyksettömiin, myös anonyymeihin, kohtaamisiin kanssaan.”

Ensimmäisen kohdan kriteereihin kannattaa myös lisätä työntekijän oman persoonan merkityksestä ja sen harkintaan pohjaavasta käyttämisestä etsivässä työssä, esim. jo olemassa olevaa kriteeriä hieman jatkaen: ”käyttää läsnäoloa työmenetelmänä sekä hyödyntää persoonaansa ja omia elämäkokemuksiaan tietoisesti työvälineenä ja resursseina”.

Lisäksi tässä tai muussa kohdassa olisi syytä tuoda uutena kohtana esille etsivän työn luonteeseen erottamattomasti kuuluva jalkautuva työ ja kohtaamiset erilaisissa toimintaympäristöissä: julkisissa tiloissa tai joidenkin asiakasryhmien omilla alueilla, ihmisten kodeissa jne. Ehdotamme siksi uutta arviointikriteeriä: ”osaa toimia ohjaajan roolissa erilaisissa sosiaalisissa tiloissa ja jalkautuvan työn toimintaympäristöissä sekä tunnistaa niiden vaikutuksia kohtaamisiin”.

Toisessa kohdassa ("Opiskelija toteuttaa etsivää työtä asiakkaiden kanssa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti") olisi hyvä tuoda selkeämmin esiin, kuinka etsivää työtä ei toteuteta ainoastaan asiakkaan lähtökohdat huomioiden, vaan näissä puitteissa asiakkaan kanssa muodostuvan ammatillisen suhteen tavoitteet ja tekemisen tavat hyvin pitkälti määrittyvät kohdattavan ihmisen oman kertoman, eli hänen esille tuomiensa tietojen ja toiveiden, pohjalta. 3. arviointikriteeriin olisi paikallaan lisätä: "toimii suunnitelmallisesti ja asettaa realistisia tavoitteita työlle asiakkaan kanssa hänen kertomiensa tietojen pohjalta ja hänen ilmaisemansa tahdon suuntaisesti".

Tässä kohdassa kannattaa myös käsitellä valtarakenteiden ja valtasuhteen tunnistamista, sillä kokemuksemme mukaan etsivän työn onnistuminen usein edellyttää huomattavan valtasensitiivistä otetta – työssä kohdataan monesti nuoria ja aikuisia, joilla on takanaan vaikeita kokemuksia sosiaalisissa suhteissa ja auktoriteettihahmojen kanssa. Into ehdottaa siksi uutta kriteeriä: "Tunnistaa asiakas-ohjaaja-suhteeseen vaikuttavia valtarakenteita ja pyrkii tietoisesti purkamaan niitä".

Joko kolmanneksi tai toiseksi viimeiseen kohtaan ("Opiskelija tekee etsivään työhön kuuluvaa monialaista yhteistyötä" / "Opiskelija toimii omalla vastualueellaan etsivän työn asiantuntijana ja kehittäjänä") olisi hyvä lisätä palvelujärjestelmän (paikallisen &/ valtakunnallisen) kehittävää tarkastelua koskeva kriteeri. Etsivällä työllä on vaikeassa elämäntilanteessa ja usein palvelujen ulkopuolella olevia ihmisiä kohtaavana työmuotona erinomaiset edellytykset olla kehittämässä palveluita sellaisiksi, että harvempi putoaa pois niiden piiristä ja ne siten toimivat entistä tarkoituksenmukaisemmin. Ehdotammekin uudeksi kriteeriksi: "tarkastelee kriittisesti palvelujärjestelmän toimintaa ja on tarvittaessa mukana kehittämässä sitä asiakkaiden tarpeet ja tilanteet entistä paremmin huomioivaksi".

Into ehdottaa lopuksi, että työpajat valmentajineen mainittaisiin tutkinnon perusteissa.

Ohjauksen osaamisalasta puhuttaessa (viimeinen sivu) lauseen "Tutkinnon suorittanut osaa toimia erilaisissa kasvatus-, opetus- ja ohjausalan toimintaympäristöissä." voisi muotoilla seuraavasti: Tutkinnon suorittanut osaa toimia erilaisissa kasvatus-, opetus- ja ohjausalan toimintaympäristöissä sekä työpajatoiminnan valmennustehtävissä.

Tutkinnon osan Osaamisen ja työllistyvyyden ohjaus osaamisen osoittamisesta puhuttaessa lauseen "Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla kasvatuksen ja ohjauksen ympäristössä osaamista ja työllistyvyyttä edistävässä tehtävissä." voisi muotoilla seuraavasti: Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla kasvatuksen ja ohjauksen ympäristössä tai valmentajana työpajalla osaamista ja työllistyvyyttä edistävässä tehtävissä.

Tutkinnon osan Aikuisten ohjaus eri elämäntilanteissa osaamisen osoittamisesta puhuttaessa lauseen ”Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla kasvatuksen ja ohjauksen ympäristössä ohjauksen tehtävissä.” voisi muotoilla seuraavasti: Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla kasvatuksen ja ohjauksen ympäristössä ohjauksen tehtävissä tai työpajalla valmentajana.

Tuure Herttaliisa
Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry